

Тетяна КУЗЬМЕНКО,

*методист відділу природничо-математичних дисциплін
Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної
освіти імені К.Д. Ушинського*

ОЦІНЮВАННЯ НАВЧАЛЬНИХ ДОСЯГНЕНЬ УЧНІВ З ПРЕДМЕТІВ ТА ІНТЕГРОВАНІХ КУРСІВ СОЦІАЛЬНОЇ І ЗДОРОВ'ЯЗБЕРЕЖУВАЛЬНОЇ ОСВІТНЬОЇ ГАЛУЗІ

Відповідно до закону України «Про повну загальну середню освіту» кожен учень має право на справедливе, неупереджене, об'єктивне, незалежне, недискримінаційне та добросовісне оцінювання результатів його навчання незалежно від виду та форм здобуття ним освіти.

Оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти, здійснюється згідно з наказом Міністерства освіти і науки України №289 від 01.04.2022 «Про затвердження методичних рекомендацій щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти».

Заклади освіти мають право на свободу вибору форм, змісту та способів оцінювання, що має бути протокольно зафіксовано в рішенні педагогічної ради. Основними видами оцінювання навчальних досягнень учнів є формувальне, поточне та підсумкове: тематичне, семестрове, річне. Семестрова та річна оцінки можуть підлягати коригуванню.

Оцінювання може здійснюватися за системою оцінювання, яка визначена законодавством, або за власною шкалою. Якщо заклад освіти використовує власну шкалу, то має визначити правила переведення загальної оцінки результатів навчання семестрового та річного оцінювання до системи, яка визначена законодавством, для виставлення у Свідоцтво досягнень.

Оцінювання має бути зорієнтованим на визначені Державним стандартом базової середньої освіти ключові компетентності та наскрізні вміння й передбачені навчальною програмою очікувані результати навчання для відповідного періоду освітнього процесу. Враховуючи ці вимоги, для оцінювання навчальних досягнень учнів доцільно керуватися такими категоріями критеріїв:

- розв'язання проблем і виконання практичних завдань із застосуванням знань, що охоплюються навчальним матеріалом;
- комунікація (у тому числі з використанням інформаційно-комунікаційних технологій);

- планування й здійснення навчального пошуку, робота з текстовою і графічною інформацією;
- рефлексія власної навчально-пізнавальної діяльності.

Вивчаючи предмети та інтегровані курси, які входять до соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, школярі опанують такі вміння та навички:

1. турбота про особисте здоров'я та безпеку, уникнення факторів ризику, реагування на фактори і діяльність, що становить загрозу для власного і суспільного життя, здоров'я, добробуту;
2. визначення альтернативи, прогнозування наслідків, прийняття рішення для власної безпеки та безпеки інших осіб, здоров'я і добробуту;
3. усвідомлення цінності та дотримання здорового способу життя, аналіз та оцінка наслідків і ризиків для здоров'я і суспільства;
4. виявлення підприємливості та етичне поведіння для поліпшення здоров'я, безпеки і добробуту власного та інших осіб.

У Новій українській школі оцінюються освітні досягнення здобувачів освіти і ні в якому разі не оцінюються самі учні. Нова українська школа має нову формулу оцінювання: **Знання, Уміння, Цінності.**

Рекомендується систему оцінювання результатів навчання в освітній галузі «Соціальна та здоров'язбережувальна» здійснювати на позитивному ставленні до кожного учня, і враховувати не рівень недоліків, а рівень особистих досягнень. За рішенням педагогічної ради заклад освіти може відмовитися від оцінювання навчальних досягнень учнів.

За рішенням педагогічної ради (за потреби) заклад освіти може визначити адаптаційний період, впродовж якого не здійснюється поточне та тематичне оцінювання.

Формувальне оцінювання повинно здійснюватись систематично в процесі навчання учнів. Формувальне (поточне формувальне) оцінювання, окрім рівневого або бального може здійснюватись у формі самооцінювання, взаємооцінювання учнів, оцінюванням учителем із використанням окремих інструментів (карток, шкал, щоденника спостережень, портфоліо результатів навчальної діяльності учнів тощо). Ознайомитися з орієнтовним переліком інструментів формуального оцінювання можна в Додатку 1 до листа Міністерства освіти і науки України від 06.08.2021 №4.5/2303-21 «Методичні рекомендації щодо особливостей організації освітнього процесу в першому (адаптивному) циклі / 5 класах закладів загальної середньої освіти за Державним стандартом базової середньої освіти в умовах реалізації концепції «Нова українська школа».

Щоденник спостережень не є регламентованим документом і його вчитель розробляє на свій розсуд. Це зручний інструмент для формуального оцінювання. Педагог сам визначає формат цього інструмента (електронний чи паперовий). У щоденнику спостережень варто зазначати результати взаємооцінювання і самооцінювання. Вчитель сам визначає до яких очікуваних результатів навчання буде прикута його увага та увага учнів на певному уроці. Фіксуючи такі результати навчання на сторінці щоденника спостережень, педагог одночасно може визначати, з якою групою загальних результатів навчання з Державного стандарту базової середньої освіти співвідноситься той чи інший результат.

Окрім щоденника спостережень для обговорення з учнем навчального поступу важливу роль відіграє учнівське портфоліо. Тут можуть зберігатися бланки із самооцінювання та взаємооцінювання, або роботи, виконані на окремих аркушах із зафіксованим самооцінюванням або взаємооцінюванням за певними критеріями.

Основною ланкою в системі контролю в закладах загальної середньої освіти є поточний контроль.

Поточне оцінювання потрібно проводити систематично, щоб встановити рівень опанування навчального матеріалу учнями та скоригувати технології навчання. Поточне оцінювання здійснюється з метою допомогти учням усвідомити способи досягнення кращих результатів навчання. Головна функція поточного контролю – навчальна. Потрібно застосовувати завдання, запитання, тести тощо, щоб закріпити і повторити вивчений матеріал. Індивідуальні форми роботи поєднувати з фронтальною роботою класу. Оцінка учня є конфіденційною інформацією, яку повідомляють лише учневі або його батькам чи опікунам.

Під час проведення підсумкового оцінювання навчальних досягнень учнів з предметів та курсів соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі можна орієнтуватися на інструменти оцінювання, запропоновані авторами модельних навчальних програм.

Тематичне оцінювання пропонується здійснювати на основі поточного оцінювання. Для його проведення враховуються всі види навчальної діяльності, що підлягали оцінюванню протягом вивчення теми, з урахуванням динаміки навчальних досягнень учня. Проведення окремої діагностичної (контрольної) роботи не є обов'язковим.

Семестрове та підсумкове (річне) оцінювання результатів навчання здійснюють за 12-бальною системою (шкалою), а його результати позначають цифрами від 1 до 12.

Наприкінці кожного семестру рекомендується провести семестровий контроль щодо сформованості в учнів груп загальних результатів навчання. Завдання для проведення семестрового контролю складаються вчителем на основі навчальної програми, охоплюють найбільш актуальні розділи й теми вивченого матеріалу, розробляються з урахуванням учителем навченості учнів, що дає змогу реалізувати диференційований підхід до навчання. Семестровий контроль може бути комплексним, проводитись у формі тестування тощо.

Ведення класного журналу у 5-х класах регулюється наказом Міністерства освіти і науки № 423 «Про затвердження єдиних зразків обов'язкової ділової документації у загальноосвітніх навчальних закладах усіх типів і форм власності».

Фіксація записів тематичного та семестрового оцінювання в класному журналі проводиться без дати в окремій колонці. Оцінка за семестр ставиться за результатами тематичного оцінювання та контролю груп загальних результатів. Якщо рішенням педагогічної ради закладу загальної середньої освіти буде визначено I семестр – адаптаційний період, то впродовж цього періоду поточне та тематичне оцінювання навчальних досягнень учнів не здійснюється. А групи загальних результатів навчання можуть заповнюватися за рівневою шкалою або бальною. Групи загальних результатів навчання рекомендуємо записувати в кінці семестру перед семестровою оцінкою. Результати контролю групи загальних результатів фіксуються в класному журналі в окремій колонці без дати. Записувати групи загальних результатів навчання з соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі, за рішенням педагогічної ради закладу освіти, можна повністю словами або аббревіатурою (СЗО 1, СЗО 2, СЗО 3, цифри 1, 2, 3 – номери груп загальних результатів, визначених у свідоцтві навчальних досягнень).

У свідоцтві досягнень є дві графи: «Характеристика навчальної діяльності» і «Характеристика результатів навчання».

Заповнення граfi «Характеристика результатів навчання» здійснюється відповідно до облікованих у класному журналі результатів навчання учнів з предметів або інтегрованих курсів, які визначені навчальним планом закладу освіти. Виставляються оцінки за кожну групу загальних результатів і «Загальна оцінка результатів навчання». Механізм виведення загальної оцінки результатів навчання визначається закладом освіти для кожного предмета або інтегрованого курсу з урахуванням, зокрема, кількості годин, передбачених навчальним планом на його вивчення, і описується в інструментарії оцінювання в освітній програмі.

Приклад запису групи загальних результатів навчання на сторінках класного журналу повністю словами.

Здоров'я, безпека та добробут

Таблиця 1.

Облік навчальних досягнень

№ з/п	Місяць і число	02 09	09 09	Тематична			Тематична	Тематична	Піклується про здоров'я	Приймає рішення для безпеки	Виявляє підприємливість і поводиться етично	I семестр	Скоригована
1	А							н	Д	Д	В	9	
2	Б		н		н				Д	Д	Д	9	
3	В					н			В	В	Д	10	

Річне оцінювання здійснюється на підставі загальної оцінки результатів навчання за I та II семестри. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним від оцінок за I та II семестри, тут потрібно враховувати динаміку навчальних досягнень учня протягом року.

Приклад запису групи загальних результатів навчання на сторінках класного журналу абрєвіатурою.

Здоров'я, безпека та добробут

Таблиця 2.

Облік навчальних досягнень

№ з/п	Місяць і число	04 01	11 01	Тематична			Тематична	Тематична	СЗО 1	СЗО 2	СЗО 3	II семестр	Скоригована	Річна	Скоригована
1	А			8		9	9	н	9	8	9	10	9		9
2	Б		н	6	н		7	н	7	7	7	7	7		7
3	В			9		н	8		8	8	8	7	8		8

Рекомендуємо під час заповнення правої сторінки журналу після теми останнього уроку семестру в графі «Дата» записати абрєвіатуру соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі (СЗО), а у графі «Зміст уроку» потрібно записати формулювання груп загальних результатів.

Для дотримання вимог обсягу домашніх завдань рекомендується для опрацювання лист Міністерства освіти і науки України від 29.10.2021 № 1/9-651 «Про обсяг і характер домашніх завдань учнів загальноосвітніх навчальних закладів».

Запис правої сторінки класного журналу рекомендується здійснювати таким чином (таблиця 3).

Зразок заповнення сторінки обліку проведених уроків

Таблиця 3.

№ з/п	Дата	Зміст	Домашнє завдання
1	03 09	Добробут. Складники особистого добробуту	Прочитати §1, с. 1-5, виконати вправи № 1-3
2	10 09	Правила для пішоходів	Прочитати §4, с. 17-20, виконати вправи № 1-2, виготовити світловідбивний елемент.
3			
	СЗО 1	Піклується про здоров'я	
	СЗО 2	Приймає рішення для безпеки	
	СЗО 3	Виявляє підприємливість і поводить етично	

Про вибір модельних навчальних програм соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі

Метою соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі є розвиток особистості учня, який здатний до самоусвідомлення, гармонійної соціальної і міжособистісної взаємодії, спрямованої на збереження власного здоров'я та здоров'я інших осіб, дбає про безпеку, виявляє підприємливість та професійну зорієнтованість для забезпечення власного і суспільного добробуту.

Соціальна і здоров'язбережувальна освітня галузь реалізується через **обов'язковий** інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут». Заклад освіти також може включити в навчальний план освітньої програми один із запропонованих Типовою освітньою програмою курсів морального спрямування: «Етика», «Вчимося жити разом», «Культура добросусідства», «Духовність і мораль в житті людини і суспільства».

Отже, можливі два варіанти реалізації соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі в освітній програмі закладу освіти:

- перший варіант: у навчальний план включається інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» (1,5 год./тиждень);
- другий варіант: у навчальний план включається інтегрований курс «Здоров'я, безпека та добробут» (1 год./тиждень) у поєднанні з одним із навчальних курсів: «Етика», «Вчимося жити разом», «Культура добросусідства», «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» (0,5 год./тиждень).

Загальний обсяг річного навчального навантаження соціальної і здоров'язбережувальної освітньої галузі для закладів із навчанням українською мовою (5-6 класи) згідно з типовим планом становить: рекомендовано – 1,5 год./тиждень (рік – 52,5 год.), мінімальне – 1 год./тиждень (рік – 35 год.), максимальне – 3 год./тиждень (рік – 105 год.).

До кожної модельної програми укладені підручники:

Модельна навчальна програма	Підручники
<p>Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П.). (дану модельну навчальну програму обрали 6% учителів Чернігівської області, що викладають в 5 класах)</p>	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Василенко С.В., Коваль Я.Ю., Колотій Л.П.)</p>
<p>Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Гущина Н.І., Василяшко І.П.). (дану модельну навчальну програму обрали 20,6% учителів Чернігівської області, що викладають в 5 класах)</p>	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Гущина Н.І., Василяшко І.П., за редакцією Бойченко Т.Є.)</p>
	<p>«Здоров'я, безпека та добробут» підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Поліщук Н.М.)</p>
	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Здинок О.М., Синюк Л.Й., Фука М.М.)</p>
<p>Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьева І.В., Хомич О.Л.). (дану модельну навчальну програму обрали 54,4% учителів Чернігівської області, що викладають в 5 класах)</p>	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьева І.В., Хомич О.Л.)</p>
<p>Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Хитра З.М., Романенко О.А.). (дану модельну навчальну програму обрали 4,3% учителів Чернігівської області, що викладають в 5 класах)</p>	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Хитра З.М., Романенко О.А.)</p>
<p>Модельна навчальна програма «Здоров'я, безпека та добробут. 5-6 класи (інтегрований курс)» для закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О., Волощенко О., Гриньова М., Дяків В., Козак О., Овчарук О., Седоченко А., Сорока І., Страшко С.). (дану модельну навчальну програму обрали 14,6% учителів Чернігівської області, що викладають в 5 класах)</p>	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Шиян О.І., Волощенко О.В., Дяків В.Г., Козак О.П., Седоченко А.Б.)</p>
	<p>«Здоров'я, безпека та добробут», підручник інтегрованого курсу для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Тагліна О.В.)</p>
<p>Модельна навчальна програма «Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ашортія Є., Бакка Т., Желіба О., Козіна Л., Мелещенко Т., Щупак І.).</p>	<p>«Етика», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Мелещенко Т.В., Желіба О.В., Бакка Т.В., Ашортія Є.Д., Козіна Л.Є.)</p>

	«Етика», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Данилевська О.М.)
	«Етика», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Іртищева О.А., Кравчук В.М., Паршин І.Л., Васильків І.Д., Кучма Л.Є.)
Модельна навчальна програма «Етика. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пометун О.І., Ремех Т.О., Кришмарел В.Ю.).	«Етика», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Давидюк Л.В., Мельник А.О.)
	«Етика», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Мартинюк О.О., Гісем О.О.)
Модельна навчальна програма курсу морального спрямування «Вчимося жити разом. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Лаврентьєва І.В., Хомич О.Л.).	«Вчимося жити разом», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. Воронцова Т.В., Пономаренко В.С., Василенко К.С., Лаврентьєва І.В., Андрук Н.В.)
Модельна навчальна програма «Культура добросусідства. 5-6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт.-укл. Араджионі М.А., Козорог О.Г., Лебідь Н.К., Потапова В.І., Унгурян І.К.).	«Культура добросусідства», підручник для 5 класу закладів загальної середньої освіти (авт. М.А. Араджионі, І.К. Унгурян, О.Г. Козорог, Н.К. Лебідь, В.І. Потапова)
Модельна навчальна програма «Духовність і мораль в житті людини і суспільства» для 5–6 класів закладів загальної середньої освіти (авт. Жуковський В. М., Сіданіч І. Л., Гришук Д. Г., Губеня І. І., Лахман Н. М.).	

Покликання на модельні навчальні програми соціальної і здоров'язберезувальної освітньої галузі: <https://imzo.gov.ua/model-ni-navchal-ni-prohramy/sotsial-na-i-zdorov-iazberezhuval-na-osvitnia-haluz/>

Покликання на підручники: <https://lib.imzo.gov.ua/yelektronn-vers-pdruchnikv/5-klas-nush/gromadyanska-ta-storichna-osvtnya-galuz/>

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про повну загальну середню освіту: Закон України від 16.01.2020 р. № 463-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/463-20#Text/>.
2. Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів України від 30.09.2020 р. № 898. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#n16>.
3. Оцінювання в 5 класі НУШ: як воно може стати інструментом навчання та підвищення мотивації. URL: <https://nus.org.ua/articles/otsinyuvannya-v-5-klasi-nush-yak-vono-mozhe-staty-instrumentom-navchannya-ta-pidvyshhennya-motyvatsiyi/>.
4. Методичні рекомендації щодо оцінювання навчальних досягнень учнів 5-6 класів, які здобувають освіту відповідно до нового Державного стандарту базової середньої освіти: Наказ Міністерства освіти і науки України від 01.04.2022 р. №289. URL: https://osvita.ua/legislation/Ser_osv/86195/.
5. Порядок переведення учнів закладу загальної середньої освіти на наступний рік навчання. Наказ Міністерства освіти і науки України від 14.07.2015 р. № 762. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0924-15#Text>.
6. Про затвердження типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти: Наказ МОН від 19 лютого 2021 р. № 235. URL: <https://cutt.ly/YJOtTDf>.
7. Навчально-методичне забезпечення 5-9 кл. ІМЗО. URL: <https://cutt.ly/DJIMo3n>.